הִלְכוֹת רֹאשׁ חֹדֶשׁ סִימָן תיח

תיח דִּין תַּעֲנִית בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ. וּבוֹ ה' סְעִיפִים:

א * [א]רֹאשׁ חֹדֶשׁ (פ) (א) אָסוּר (ב) בְּתַעֲנִית: **ב** (ג) [ב]אֵין גּוֹזְרִין תַּעֲנִית עַל הַצִּבּוּר בְּרָאשֵׁי חֳדָשִׁים חֲנֻכָּה וּפוּרִים. (ד) וְאִם הִתְחִילוּ לְהִתְעַנּוֹת כָּךְ וְכָךְ יָמִים * וְהִתְחִילוּ בָּהֶם קֹדֶם רֹאשׁ חֹדֶשׁ * [ג]אֲפִלּוּ יוֹם אֶחָד, אֵין מַפְסִיקִין וּמִתְעַנִּין (ה) [ד]וּמַשְׁלִימִין: **ג** (ג) [ה]יָחִיד שֶׁקִּבֵּל עָלָיו תַּעֲנִית כָּךְ וְכָךְ יָמִים וּפָגַע בּוֹ רֹאשׁ חֹדֶשׁ (ו) אוֹ שֶׁקִּבֵּל עָלָיו לְהִתְעַנּוֹת בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ, [ו]אִם קִבְּלוֹ בִּלְשׁוֹן קַבָּלַת תַּעֲנִית בְּעָלְמָא, (ז) אֵינוֹ צָרִיךְ הַתָּרָה. וְאִם קִבְּלוֹ עָלָיו

א משנה תענית ט"ו (ע"ב). ב שם. ג שם בגמרא (יח:) וברבי יוסי. ד מסקנת הגמרא שם. ה ברייתא תענית י"ב (ע"א)

וְהֵבִיאָה הָרֹא"ש בְּפֶרֶק ט' דְּנְדָרִים (סי' ה). ו שם בשם יש מפרשים ובשם הרמב"ן.

בֵּאוּר הֵיטֵב

עט) כָּתַב שֶׁיִּסְתַּפְּרוּ בְּסָעוּדַת הַלַּיְלָה שֶׁלֹּא לְבַזּוֹת בָּהּ כְּשֶׁהוּא מְעֻנֶּה. עַיֵּן מָגֵן אַבְרָהָם (שם). וּבְעֶרֶב שַׁבָּת אֵין לוֹמַר יוֹם כִּפּוּר קָטָן כִּי אִם בְּיוֹם חֲמִישִׁי, עַיֵּן סִימָן תק"נ (ס"ג). וּלְעִנְיַן אִם יֵשׁ שׁוּם חֶשְׁשׁ לְהִתְעַנּוֹת עֶרֶב חֲנֻכָּה בֶּעָבּוּר רֹאשׁ חֹדֶשׁ טֵבֵת, עַיֵּן דְּבַר שְׁמוּאֵל סִימָן ש"ט, וְעַיֵּן סִימָן תר"ע סָעִיף קָטָן ב' מַה שֶּׁכָּתַבְנוּ שָׁם:

א (פ) **אָסוּר.** כָּתַב בֵּית יוֹסֵף סִימָן תקע"ט (ד"ה כתב הר"ן) אַנְשֵׁי קְהִלַּת קֹדֶשׁ ווירמייש"א מְתַעַנִּין [עַל] הַגְּזֵרָה בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ סִיוָן. וְכָתַב מְנַחֵם עֲזַרְיָה בְּתִשּׁוּבָה (סי' עט) דְּלֹא יְלַפְּינַן מִנַּיְיהוּ בְּעָלְמָא. וְעַיֵּן סִימָן קפ"ח סָעִיף ד' דְּאִיתָא שֶׁאֵינוֹ חַיָּב לְאֵכֹל פַּת בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ, שֶׁאֲפִלּוּ אֲכַל פְּרוּס יָצָא: **ג** (ב) **יָחִיד.** עַיֵּן סִימָן תק"ע וּמַה שֶּׁכָּתַבְנוּ שָׁם סָעִיף א':

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

א (א) **אָסוּר וְכוּ'.** וַאֲנַשֵׁי (פ) קְהִלָּה קְדוֹשָׁה ווירמייש"א מִתְעַנִּין בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ סִיוָן עַל הַגְּזֵרוֹת שֶׁהָיוּ בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן בְּשָׁנַת תתנ"ו לָאֶלֶף הַחֲמִישִׁי (ג) וְאוֹמְרִים סְלִיחוֹת וְתַחֲנוּנִים, וְכָתַב רַמ"א בְּתִשּׁוּבָה סִימָן ע"ט דְּלֹא יְלַפְּינַן מִנַּיְיהוּ בְּעָלְמָא אַף לְעִנְיַן תַּחֲנוּנִים. וּלְעִנְיַן תַּעֲנִית שָׁעוֹת אִי מֵתָר עַיֵּן בְּבֵאוּר הֲלָכָה (ד"ה ר"ח): **(ב) תַּעֲנִית.** וּמְבֹאָר (ג) לְעֵיל בְּסִימָן קפ"ח (ס"ז) שֶׁאֲפִלּוּ אֲכַל פֵּרוֹת יָצָא, וְאֵין צָרִיךְ דַּוְקָא פַּת: **ב** (ג) **אֵין גּוֹזְרִין וְכוּ'.** וְאִם עָבְרוּ וְגָזְרוּ, אֵין גְּזֵרָתָם גְּזֵרָה וְאֵין צָרִיךְ לְהִתְעַנּוֹת [בֵּית יוֹסֵף (ד"ה ומשמע לי) וְכֵן הִסְכִּימוּ (ד) הָאַחֲרוֹנִים]: **(ד) וְאִם הִתְחִילוּ.** כְּגוֹן שֶׁגָּזְרוּ עַל מְעוּט גְּשָׁמִים וְכַדּוֹמֶה לְהִתְעַנּוֹת שֵׁנִי וַחֲמִישִׁי וְשֵׁנִי (ה) וְלֹא אַפְקוּ אַדַּעְתַּיְיהוּ שֶׁבָּאֶחָד מֵהֶם יָחוּל רֹאשׁ חֹדֶשׁ וְהִתְחִילוּ לְהִתְעַנּוֹת, חָל גְּזֵרָתָם בְּדַיְיעֲבַד, מֵאַחַר שֶׁלֹּא רָצוּ בְּכִוּוּן לַעֲקֹר וּלְבַטֵּל דִּינָא דְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ: **(ה) וּמַשְׁלִימִין.** כְּבִשְׁאָר תַּעֲנִית. וְהוּא הַדִּין (ו) דְּכַהֲנָכָה וּפוּרִים מִתְעַנִּין וּמַשְׁלִימִין כֵּיוָן שֶׁהִתְחִילוּ כְּבָר לְהִתְעַנּוֹת, וְחל הַמּוֹעֵד נַמִי הָוֵי כַּהֲנָכָה וּפוּרִים וְרֹאשׁ חֹדֶשׁ וּכְמוֹ דִּמְבֹאָר לְקַמָּן סִימָן תקע"ב. וְדַע דִּבְסִימָן תקע"ב (ס"ב) מְבֹאָר בַּאֲחֲרוֹנִים דְּכָל זֶה הָיָה מִדִּינָא בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, אֲבָל הָאִידְנָא צִבּוּר דִּינָם כְּיָחִיד וּמַפְסִיקִין בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ (ו) וּמַשְׁלִימִין יוֹם אַחַר: **ג** (ו) **אוֹ וְכוּ' בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ.** זוֹ וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר זוֹ קָתָנֵי, דִּבְקִבָּלָה בְּפֵרוּשׁ בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ אֲפִלּוּ גְּזֵרַת הַצִּבּוּר לֹא מְהַנֵּי וּכְמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ, אוֹ אֶפְשָׁר דְּנָקֵט מִשּׁוּם סֵיפָא דַּאֲפִלּוּ בָּזֶה אִם הוֹצִיא בִּלְשׁוֹן נָדָר חָל: (ז) **אֵינוֹ צָרִיךְ הַתָּרָה.** דְּדַוְקָא בְּצִבּוּר דְּאִלֵּימָא גְּזֵרָתָם הֶחְמִירוּ בְּגָזְרוּ עַל כָּךְ וְכָךְ יָמִים וּפָגַע בָּהֶם רֹאשׁ חֹדֶשׁ וְכַנַּ"ל. כָּתְבוּ הַפּוֹסְקִים דְּאֵין צָרִיךְ לְפָרֵעַ אוֹתוֹ תַּעֲנִית, שֶׁלֹּא חָלָה עָלָיו כְּלָל, (ח) וְנִרְאֶה לִי דְּדַוְקָא כְּשֶׁקִּבֵּל עָלָיו

בֵּאוּר הֲלָכָה

וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב הַפְּרִי חָדָשׁ (ד"ה מותר) דַּאֲנָשִׁים שֶׁנּוֹהֲגִין שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ הוּא מִנְהָג בְּטָעוּת, וְכֵן כָּתַב הַבְּרָכֵי יוֹסֵף (סק"ב) וְהֶעְתִּיקוּ בְּשַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה (סק"ג). וְהָרַב יַעֲבֵ"ץ בְּמוֹר וְקְצִיעָה כָּתַב דְּמִסְתַּבְּרָא דַּבְּלֵילָה מֻתָּרִים בִּמְלָאכָה דְּהָוֵי בְּצִנְעָא, וְלֹא נֶאֶסְרָה בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ אֶלָּא מְלָאכָת פַּרְהֶסְיָא, וְלֹא חָמִיר נַמִי מִתַּעֲנִית צִבּוּר. וְעַיֵּן שָׁם עוֹד בְּמַה שֶּׁכָּתַב לְהָקֵל בִּמְלָאכוֹת קַלּוֹת, וְאֵינִי יוֹדֵעַ אִם נָהֲגוּ כִּדְבָרָיו בְּכָל זֶה:

א * **רֹאשׁ חֹדֶשׁ אָסוּר וְכוּ'. עַיֵּן בְּמָגֵן אַבְרָהָם** (סק"א) **שֶׁמִּסְתַּפֵּק לְעִנְיַן אִי מֵתָר בּוֹ תַּעֲנִית שָׁעוֹת, וּמִשְּׁמַע מִנַּיָּה דְּזֶה תָּלוּי אִי רֹאשׁ חֹדֶשׁ אָסוּר מִדְּאוֹרַיְיתָא בְּתַעֲנִית אוֹ דִּרַבָּנָן. וְלִכְאוֹרָה מוּכָח דְּאָסוּר לְכָל עָלְמָא,** שֶׁהֲרֵי מִפֹּרָשׁ אָמְרוּ בַּשַּׁ"ס תַּעֲנִית ט"ו (ע"ב) אָמַר רַבִּי מֵאִיר אַף עַל פִּי שֶׁאָמַר רַבָּן גַּמְלִיאֵל אֵין מַפְסִיקִין, מוּדֶה הָיָה שֶׁאֵין מַשְׁלִימִין, חֲרֵי גַּם בְּתַעֲנִית שֶׁהִתְחִילוּ מִכְּמָה יָמִים מִקֹּדֶם גַּם כֵּן אָסוּר לְהִתְעַנּוֹת רַק לְשָׁעוֹת, וּמוּכָח מִזֶּה דִּכְלִי זֶה אָסוּר לְהִתְעַנּוֹת אַף לְשָׁעוֹת. וּרְאִיָּה, דְּהָא אֵין גּוֹזְרִין תַּעֲנִית וְכוּ' לְכָל עָלְמָא הִיא, וְאַף דְּרַבִּי יוֹסֵי פָּלִיג עַל רַבָּן גַּמְלִיאֵל (עירובין מא.) וּסְבִירָא לֵהּ דְּמַשְׁלִימִין, עַל כָּל פָּנִים בָּזֶה לֹא פָּלִיג דִּלְכַתְּחִלָּה אַף שֶׁלֹּא לְהַשְׁלִים אָסוּר, [וְאֶפְשָׁר דְּשַׁאנִי הָכָא שֶׁרֹב הַיּוֹם הוּא בְּתַעֲנִית מַה שֶּׁאֵין כֵּן אֲיָזֶה שָׁעוֹת, וְדָחֵק]. דְּמַה שֶּׁאָמַר בְּצִבּוּרִין שָׁם שַׁאנִי יוֹם טוֹב דְּדִבְרֵיהֶם מִתּוֹךְ שֶׁמִּתְעַנִּין בּוֹ לְשָׁעוֹת, שַׁאנִי הָתָם דְּחָל תִּשְׁעָה בְּאָב בּוֹ וּמִשּׁוּם הָכִי מִתְעַנִּין בּוֹ שָׁעוֹת, וְלֹא דָּמְיָא לְקַבֵּל עָלָיו תַּעֲנִית שָׁעוֹת בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ. וְגַם בְּפֵרוּשׁ מְגִלַּת (א"א סק"א) מְפַקְפֵּק עַל דִּבְרֵי הַמָּגֵן אַבְרָהָם וְצָרִיךְ עִיּוּן לְמַעֲשֶׂה. אַחַר כָּךְ מָצָאתִי בְּגִאוֹן יַעֲקֹב שֶׁבְּצִבּוּרִין, דְּמִפֵּיק גַּם כֵּן לְהַלָּכָה דְּכָל דְּאָסוּר לְאִתְעַנּוֹיֵי בְּהוּ, שָׁעוֹת נַמִי אֲסִירָא וּכְמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ:

ב * **וְהִתְחִילוּ בָּהֶם קֹדֶם רֹאשׁ חֹדֶשׁ. אֲבָל כְּשֶׁאֵרַע בָּהֶם יוֹם טוֹב בְּוַדַּאי מַפְסִיקִין וְאֵין מַתְעַנִּין בְּאוֹתוֹ יוֹם. וְלִכְאוֹרָה אֲפִלּוּ יוֹם אֶחָד אֵין צָרִיךְ לְהַשְׁלִים, דְּאֵין כֹּחַ אֲפִלּוּ בִּגְזֵרַת צִבּוּר לִדְחוֹת יוֹם טוֹב שֶׁהוּא דְּאוֹרַיְיתָא,** וְצָרִיךְ לִהְיוֹת דִּינָם כְּמוֹ בְּיָחִיד שֶׁקִּבֵּל עָלָיו לְהִתְעַנּוֹת שְׁנֵי וַחֲמִישִׁי וְשֵׁנִי וְאֵרַע רֹאשׁ חֹדֶשׁ בְּאֶלּוּ הַיָּמִים שֶׁהִפְסִיקִים בְּבֵית יוֹסֵף (ד"ה ויחיד) לְהַפּוֹסְקִים דְּאֵין צָרִיךְ לְהַשְׁלִים יוֹם אֶחָד:

* **אֲפִלּוּ יוֹם אֶחָד. וּמִסְתַּבְּרָא דְּהוּא הַדִּין אִם לֹא גְּמָרוּהוּ עַדַיִן בְּתַעֲנִית, רַק שֶׁהִתְעַנּוּ כְּבָר רֹב הַיּוֹם וְשׁוּב נִזְכְּרוּ דְּבְתַעֲנִית הַשֵּׁנִי יָחוּל רֹאשׁ חֹדֶשׁ, דְּגַם כֵּן מַה שֶּׁעָשׂוּ עָשׂוּ וּצְרִיכִין לִגְמֹר הַתַּעֲנִית וּלְהִתְעַנּוֹת אַחַר כָּךְ כְּפִי גְּזֵרָתָהּ, דְּרֹב הַיּוֹם כְּכֻלּוֹ. וּמִיהוּ אִם לֹא הִתְעַנּוּ עֲדַיִן רַק אֲיָזֶה שָׁעוֹת וְנִזְכְּרוּ, אֶפְשָׁר דְּבָטֵל גְּזֵרָתָם וּצְרִיכִין לְהַפְסִיק תֵּכֶף מִלְּהִתְעַנּוֹת,** וְכֵן מִשְׁמַע בְּרִיטְבָ"א בְּשִׁלְהֵי פֶּרֶק ב' (תענית יח:), עַיֵּן שָׁם:

שַׁעַר הַצִּיּוּן

א (פ) בֵּית יוֹסֵף (סי' תקעט ד"ה כתב הר"ן) וּמָגֵן אַבְרָהָם (סק"א): **(ג)** כֵּן הוּא כַּוָּנַת הַמָּגֵן אַבְרָהָם (שם) בְּמַה שֶּׁפִּיֵּם מַהֲרַמ"ע דְּלֹא יָלְפִינַן מִנַּיְיהוּ בְּעָלְמָא, דְּכֵן הוּא בַּהֲדָיא שָׁם בְּסִימָן ע"ט, וְשֶׁלֹּא כְּדִבְרֵי הַמַּחֲצִית הַשֶּׁקֶל שֶׁהִשִּׁיא דִּבְרֵי הַמָּגֵן אַבְרָהָם לְכַוָּנָה אַחֶרֶת. וְגַם עַל עִקַּר דִּבְרֵיהֶם יֵשׁ לְפַקְפֵּק טוּבָא, שֶׁכָּתַב דִּבְווירמייש"א הָיוּ מִתְעַנִּין וְלֹא מִשְׁלִימִין, וְזֶהוּ דְּחַק דִּבַּהֲדָיא אִיתָא שָׁם בְּבֵית יוֹסֵף (ד"ה כתב הר"ן) בְּשֵׁם הָרוֹקֵחַ (סי' ריב) שֶׁהָיוּ קוֹרִין בְּמִנְחָה 'יַחֵל' וְ'דְרַשׁוּ', וּמִמָּגֵן אַבְרָהָם בְּסוֹף הַסִּימָן שֶׁעָבַר (סי' תיז סק"א) מֻשְׁמָע דְּסִבְרָא לַיהּ לְדִינָא דִּבְמָקוֹם שֶׁקּוֹרִין 'יַחֵל' צָרִיךְ לְהַשְׁלִים, גַּם בְּבֵ"ח בְּסִימָן תק"פ (ד"ה ואיכא) מְבֹאָר בַּהֲדָיא עַל ווירמייש"א שֶׁהָיוּ מִתְעַנִּין וּמַשְׁלִימִין]. וּמַה שֶּׁכָּתַב הַמָּגֵן אַבְרָהָם וּמִיהוּ סוֹף פֶּרֶק קַמָּא דְּצִרוּבִין וְכוּ', הוּא מִלְּתָא בְּאַנְפֵּי נַפְשֵׁיהּ וְאַדִּבְרֵי הַמְחַבֵּר קַאֵי. וְדַע עוֹד דִּבְמָגֵן אַבְרָהָם יֵשׁ טָעוּת סוֹפֵר, וְצָרִיךְ לוֹמַר סוֹף פֶּרֶק ג' דְּצִרוּבִין מוּכָח וְכוּ' וּכְמוֹ שֶׁבֹּאַר הַמַּחֲצִית הַשֶּׁקֶל, עַיֵּן שָׁם: **(ג)** מָגֵן אַבְרָהָם (שם): **ב** (ד) עַיֵּן בְּפְרִי חָדָשׁ וּכְיוֹרֶה דֵּעָה סִימָן רט"ו בְּבַאוּר הַגְּרַ"א (סק"ג), וְשֶׁלֹּא כְּדִבְרֵי הַשַּׁ"ז (סק"א): **(ה)** כֵּן כָּתַב הָרִיטְבָ"א בְּסוּגְיָא זוֹ (תענית טו:). וְעַיֵּן שָׁם שֶׁהֵבִיא פֵּרוּשׁ יֵשׁ מְפָרְשִׁים דַּאֲפִלּוּ יָדְעוּ שֶׁיָּחוֹל רֹאשׁ חֹדֶשׁ, נַמִי

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah

רפב: הִלְכוֹת רֹאשׁ חֹדֶשׁ סִימָן תיח תיט

בִּלְשׁוֹן הֲרֵי עָלַי שֶׁהוּא לְשׁוֹן נֶדֶר, (ח) צָרִיךְ הַתָּרַת חָכָם: (וְעַיֵּן (ג) בְּיוֹרֶה דֵּעָה סִימָן רט״ו סָעִיף ג׳): ד [ז]אִם נִשְׁבַּע לְהִתְעַנּוֹת כָּךְ וָכָךְ יָמִים וְאֵרַע בָּהֶם רֹאשׁ חֹדֶשׁ, הַשְּׁבוּעָה חָלָה עָלָיו (ט) מִטַּעַם אִסּוּר כּוֹלֵל. וְאִם נִשְׁבַּע בְּפֵרוּשׁ לְהִתְעַנּוֹת בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ, (י) נִרְאֶה לִי שֶׁחָלָה עָלָיו שְׁבוּעָה כֵּיוָן שֶׁאֵינוֹ (יא) אֶלָּא מִדְּרַבָּנָן, אֶלָּא שֶׁמִּדִּבְרֵי [ח]הָרַמְבַּ״ם נִרְאֶה לִכְאוֹרָה (יב) שֶׁהוּא מִדְּאוֹרַיְתָא (וְעַיֵּן לְקַמָּן סִימָן תק״ע (ס״ג)): ה [ט]הַמִּתְעַנֶּה בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ אוֹ בַּחֲנֻכָּה וּפוּרִים (יג) תַּעֲנִית (ד) חֲלוֹם, צָרִיךְ לְמֵיתַב (יד) תַּעֲנִית לְתַעֲנִיתֵיהּ:

ז בֵּית יוֹסֵף (ד״ה ודע) מִדִּבְרֵי הָרַמְבַּ״ם בְּפֶרֶק ה׳ מֵהִלְכוֹת שְׁבוּעוֹת (הי״ח). ח פֶּרֶק (ב׳) [ג׳] מֵהִלְכוֹת נְדָרִים (ה״ט). ט הַגָּהַת מַיְמוֹנִי בְּפֶרֶק א׳ מֵהִלְכוֹת תַּעֲנִית (אות ט׳).

א טוּר מֵהָא דִּירוּשַׁלְמִי דִּמְגִלָּה ה׳ (ע״א) אֲהָא דִּתְנַן בְּאֵלּוּ אָמְרוּ מַקְדִּימִין וְכוּ׳ וּמִן הַתּוֹרָה (במדבר י י) וּמִן הַנְּבִיאִים (שמואל א, כ כט) וּמִן הַפְּסִיקְתָּא (פכ״ז ב) וְכֵן כָּתַב הָרוֹקֵחַ (סי׳ רכח).

תיט וּבוֹ סָעִיף אֶחָד:

א (א) [א]מִצְוָה לְהַרְבּוֹת (ח) (ב) בִּסְעוּדַת רֹאשׁ חֹדֶשׁ:

בְּאֵר הֵיטֵב

(ג) **בְּיוֹרֶה דֵּעָה.** כָּתַב הַטַּ״ז (סק״ב), שֶׁם כָּתַבְתִּי הַמַּסְקָנָא דְּאֵין לָנוּ שׁוּם חִלּוּק רַק בֵּין לְשׁוֹן נֶדֶר לִלְשׁוֹן קַבָּלַת תַּעֲנִית, דְּבִלְשׁוֹן נֶדֶר חָל בְּכָל גַּוְנֵי וְצָרִיךְ הַתָּרָה, וּבִלְשׁוֹן תַּעֲנִית אֵין חָל כְּלָל וְאֵין צָרִיךְ הַתָּרָה, עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ: **ד** (ד) **חֲלוֹם.** נִרְאֶה לִי דְּהַמִּתְעַנֶּה תַּעֲנִית חֲלוֹם בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ נִיסָן אוֹ בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ אָב אֵין צָרִיךְ לְמֵיתַב תַּעֲנִית לְתַעֲנִיתוֹ, כֵּיוָן דְּיֵשׁ אוֹמְרִים דְּמִצְוָה לְהִתְעַנּוֹת כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב סִימָן תק״פ (ס״ב), וְעַיֵּן סִימָן תקצ״ז (ס״ג). מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ב):

א (ח) **בִּסְעוּדַת רֹאשׁ חֹדֶשׁ.** כָּתַב הָרֹא״ש בְּשֵׁם הַיְרוּשַׁלְמִי (מגילה פ״א ה״ד) שֶׁאִם חָל רֹאשׁ חֹדֶשׁ בְּשַׁבָּת, יֵשׁ לַעֲשׂוֹת סְעוּדַת רֹאשׁ חֹדֶשׁ בְּאֶחָד בְּשַׁבָּת, דִּבְשַׁבָּת אֵין נִכָּר שֶׁעוֹשֶׂה מִשּׁוּם רֹאשׁ חֹדֶשׁ, וְכָתַב הַבַּ״ח (ד״ה וב״י) וְלֹא נָהֲגוּ כֵּן. וְכָתַב הַמָּגֵן אַבְרָהָם (סק״א), וְנִרְאֶה לִי דְּיֵשׁ לִמְשֹׁךְ סְעוּדָה שְׁלִישִׁית עַד הַלַּיְלָה וְאָז יוֹצֵא יְדֵי חוֹבַת רֹאשׁ חֹדֶשׁ גַּם כֵּן, וְעַיֵּן סִימָן קפ״ח (ס״ה) הָאֵיךְ נוֹהֲגִין עִם רְצֵה וְיַעֲלֶה וְיָבוֹא. וְכָתַב בְּהִלְכוֹת שְׂמָחוֹת לְמַהֲרַ״ם (רמז קיז), אֲפִלּוּ הִתְפַּלֵּל עַרְבִית מִבְּעוֹד יוֹם שׁוּב אֵינוֹ מַזְכִּיר שֶׁל רֹאשׁ חֹדֶשׁ אוֹ שַׁבָּת, וְעַיֵּן בְּיוֹרֶה דֵּעָה סוֹף סִימָן שע״ה (סי״א), אֲבָל אִם הוּא לֹא הִתְפַּלֵּל אַף עַל פִּי שֶׁהַצִּבּוּר הִתְפַּלְּלוּ, מַזְכִּיר שֶׁל רֹאשׁ חֹדֶשׁ, מִידֵי דַּהֲוָה אַמּוֹצָאֵי שַׁבָּת שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁהַצִּבּוּר הִתְפַּלְּלוּ, אִם הוּא לֹא הִתְפַּלֵּל מַזְכִּיר רְצֵה, וְכֵן פָּסַק סִימָן רס״ג (סי״א) לְעִנְיַן מִנְחָה. מִיהוּ אִם הוּא הִתְפַּלֵּל מִנְחָה וְהִתְחִיל לֶאֱכֹל אַחַר שֶׁהִתְפַּלְּלוּ הַקָּהָל עַרְבִית בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ מִבְּעוֹד יוֹם, אֵינוֹ מַזְכִּיר שֶׁל רֹאשׁ חֹדֶשׁ, וְהוּא הַדִּין אִפְּכָא אִם הַקָּהָל הִתְפַּלְּלוּ בְּעֶרֶב רֹאשׁ חֹדֶשׁ מִבְּעוֹד יוֹם וְהִתְחִיל לֶאֱכֹל אַחַר עַרְבִית, אַף עַל פִּי שֶׁהוּא לֹא הִתְפַּלֵּל עַרְבִית מַזְכִּיר שֶׁל רֹאשׁ חֹדֶשׁ, וְעַיֵּן בְּטוּר סִימָן קי״ז. מִיהוּ אִם הוּא לֹא הִתְפַּלֵּל מִנְחָה עֲדַיִן, אֵינוֹ מַזְכִּיר שֶׁל רֹאשׁ חֹדֶשׁ כֵּיוָן שֶׁעָתִיד לְהִתְפַּלֵּל מִנְחָה שֶׁל חוֹל. וְהוּא הַדִּין בְּמוֹצָאֵי רֹאשׁ חֹדֶשׁ, מַזְכִּיר שֶׁל רֹאשׁ חֹדֶשׁ בְּבִרְכַּת הַמָּזוֹן אִם לֹא הִתְפַּלֵּל מִנְחָה אַף עַל פִּי שֶׁהַצִּבּוּר הִתְפַּלְּלוּ עַרְבִית, וְעַיֵּן מָגֵן אַבְרָהָם (שם), וְעַיֵּן מַה שֶּׁכָּתַבְנוּ סוֹף סִימָן קפ״ח (סק״ה). כָּתַב שְׁיָרֵי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה, רָאִיתִי מְדַקְדְּקִים כְּשֶׁחָל רֹאשׁ חֹדֶשׁ בַּחוֹל עוֹשִׂים מַאֲכָל אֶחָד יוֹתֵר לִכְבוֹד רֹאשׁ חֹדֶשׁ, וּכְשֶׁחָל בְּשַׁבָּת עוֹשִׂים מַאֲכָל אֶחָד יוֹתֵר מִמַּה שֶּׁעוֹשִׂים לִכְבוֹד שַׁבָּת, וּמַשְׁמַע בִּירוּשַׁלְמִי שֶׁהוּא סְעוּדַת מִצְוָה כְּמוֹ פּוּרִים, וְעַיֵּן טַ״ז (סק״א). וְכָתַב הַבַּ״ח (ד״ה וב״י) מַה שֶּׁהַתִּינוֹקוֹת מוֹלִיכִין מָעוֹת שֶׁל רֹאשׁ חֹדֶשׁ לְרַבָּם, אֵין לְבַטְּלוֹ. עַיֵּן מָגֵן אַבְרָהָם (שם) וְעַיֵּן מַה שֶּׁכָּתַבְנוּ בְּסִימָן רמ״ב (סק״א):

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

תַּעֲנִית שֵׁנִי וַחֲמִישִׁי שֶׁל כָּל הַשָּׁנָה אוֹ שֶׁל כַּמָּה חֳדָשִׁים וְאֵרַע בָּהֶם רֹאשׁ חֹדֶשׁ, הָתָם שַׁיָּךְ לוֹמַר דְּאֵין כֹּחַ קַבָּלָתוֹ חָל כְּלָל עַל יוֹם זֶה שֶׁהוּא אָסוּר בְּתַעֲנִית וּמִמֵּילָא אֵין צָרִיךְ לִפְרֹעַ עֲבוּרוֹ יוֹם אַחֵר, אֲבָל כְּשֶׁקִּבֵּל עָלָיו סְתָם כָּךְ וָכָךְ יָמִים לְהִתְעַנּוֹת וְאֵרַע בָּהֶם שַׁבָּתוֹת וְיוֹם טוֹב וְרֹאשׁ חֹדֶשׁ, צָרִיךְ לְדַלְּגָן וּלְהַשְׁלִימָן אַחַר כָּךְ, דְּהָא לֹא הָיָה מְיֻחָד בְּמַאֲמָרוֹ לְרֹאשׁ חֹדֶשׁ כְּלָל: (ח) **צָרִיךְ הַתָּרַת חָכָם.** דִּנְדָרִים חָלִים אַף עַל דְּבַר מִצְוָה. וּמִיהוּ מוּכָח בְּיוֹרֶה דֵּעָה סִימָן רט״ו סָעִיף (א׳) [ב׳] דִּמְחֻיָּב לִשְׁאֹל עַל נִדְרוֹ כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְעַנֶּה, וּמְבֹאָר שָׁם עוֹד דְּפוֹתְחִין לוֹ בָּהֶם, וְאוֹמְרִים לוֹ אִלּוּ שַׂמְתָּ עַל לִבְּךָ שֶׁיִּפְגְּעוּ בְּתוֹךְ הַזְּמַן הַזֶּה אֵלּוּ הַיָּמִים לֹא הָיִיתָ נוֹדֵר וּמַתִּירִין לוֹ: **ד** (ט) **מִטַּעַם אִסּוּר כּוֹלֵל.** דְּמִגּוֹ דְּחָל שְׁבוּעָתוֹ אַיָּמִים הַמֻּתָּרִים, חָל שְׁבוּעָתוֹ נַמִי גַּם אַיָּמִים הָאֲסוּרִים בְּתַעֲנִית, דְּהָא כָּלַל אוֹתָם בְּלָשׁוֹן אֶחָד: (י) **נִרְאֶה לִי שֶׁחָלָה עָלָיו שְׁבוּעָה.** כְּלוֹמַר שֶׁגַּם בָּזֶה חָלָה עָלָיו שְׁבוּעָה כֵּיוָן שֶׁאֵינוֹ וְכוּ׳: (יא) **אֶלָּא מִדְּרַבָּנָן.** וְעַל כֵּן שְׁבוּעָה חָלָה עָלָיו עַד שֶׁיַּתִּיר וְכַמְבֹאָר בְּיוֹרֶה דֵּעָה סִימָן רל״ט סָעִיף ו׳, וְעַל כֵּן בְּעִנְיָנֵנוּ נַמִי מְחֻיָּב לְהַתִּיר וְכַנַּ״ל: (יב) **שֶׁהוּא מִדְּאוֹרַיְיתָא.** הַיְנוּ מִדִּכְתִיב (במדבר י י) ׳וּבְמוֹעֲדֵיכֶם וּבְרָאשֵׁי חָדְשֵׁיכֶם׳ אִתַּקַּשׁ רֹאשׁ חֹדֶשׁ לְמוֹעֵד, וְעַל כֵּן אֵין שְׁבוּעָה חָלָה עָלָיו לְדִידֵיהּ רַק בְּכוֹלֵל וְכַנַּ״ל. אֲבָל הַשַּׁ״ךְ בְּיוֹרֶה דֵּעָה סִימָן רט״ו סָעִיף קָטָן י״א כָּתַב דַּאֲפִלּוּ תֵּימָא דִּבְרֹאשׁ חֹדֶשׁ מִדְּאוֹרַיְיתָא אָסוּר לְהִתְעַנּוֹת, מִכָּל מָקוֹם שְׁבוּעָה חָלָה עָלָיו כֵּיוָן שֶׁאֵינוֹ מְפֹרָשׁ בַּתּוֹרָה בְּהֶדְיָא כְּשַׁבָּת וְיוֹם טוֹב, וְכֵן הִסְכִּים הַפְּרִי חָדָשׁ: **ה** (יג) **תַּעֲנִית חֲלוֹם.** שֶׁמֻּתָּר לְהִתְעַנּוֹת אֲפִלּוּ בְּשַׁבָּת וְיוֹם טוֹב וּכְדִלְעֵיל בְּסִימָן רפ״ח (ס״ד), (ט) וְהוּא הַדִּין אִם הִתְעַנָּה מִשּׁוּם נֶדֶר: (יד) **תַּעֲנִית לְתַעֲנִיתוֹ.** כְּדֵי לְכַפֵּר עָלָיו עַל שֶׁבִּטֵּל עֹנֶג רֹאשׁ חֹדֶשׁ וּכְמוֹ לְעֵיל סִימָן רפ״ח (שם) לְעִנְיַן שַׁבָּת. וְכָתַב הַמָּגֵן אַבְרָהָם (סק״ב) שֶׁאִם מִתְעַנֶּה תַּעֲנִית חֲלוֹם בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ נִיסָן אוֹ בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ אָב, אֵין צָרִיךְ לְמֵיתַב תַּעֲנִית לְתַעֲנִיתוֹ, דְּהָא יֵשׁ אוֹמְרִים דְּמִצְוָה לְהִתְעַנּוֹת בָּהֶם וְכַמְבֹאָר לְקַמָּן בְּסִימָן תק״פ (ס״ב):

א (א) **מִצְוָה לְהַרְבּוֹת וְכוּ׳.** וְאַף עַל גַּב דְּמֵעִקַּר חִיּוּבָא (ח) אֵינוֹ מְחֻיָּב לֶאֱכֹל דְּבָרִים הַטְּעוּנִים בִּרְכַּת הַמָּזוֹן וְיָכוֹל לָצֵאת בִּשְׁאָרֵי דְּבָרִים וּכְדִלְעֵיל בְּסִימָן קפ״ח (ס״ז), מִכָּל מָקוֹם הַמּוֹצִיא עַל סְעוּדַת רֹאשׁ חֹדֶשׁ וְאוֹכֶל וְשׁוֹתֶה בּוֹ בְּטוֹב הֲרֵי זֶה מְשֻׁבָּח. וְכָתְבוּ הַפּוֹסְקִים בְּשֵׁם מִדְרַשׁ פְּסִיקְתָּא (פכ״ז), כָּל מְזוֹנוֹתָיו שֶׁל אָדָם קְצוּבִין לוֹ מֵרֹאשׁ הַשָּׁנָה עַד רֹאשׁ הַשָּׁנָה חוּץ מִמַּה שֶּׁמּוֹצִיא בְּשַׁבָּתוֹת וְיוֹם טוֹב וְרֹאשׁ חֹדֶשׁ וְחֹל הַמּוֹעֵד וּמַה שֶּׁהַתִּינוֹקוֹת מוֹלִיכִין לְבֵית רַבָּן, אִם מוֹסִיף מוֹסִיפִין לוֹ, וְאִם פּוֹחֵת פּוֹחֲתִין לוֹ. וְכָתַב הַבֵּית יוֹסֵף (ד״ה ואיתא) דְּמַה שֶּׁאָמַר מַה שֶּׁהַתִּינוֹקוֹת מוֹלִיכִין וְכוּ׳, קָאֵי עַל שְׂכַר לִמּוּד. וְהַבַּ״ח (ד״ה וב״י) פֵּרַשׁ דְּקָאֵי עַל רֹאשׁ חֹדֶשׁ, (ג) וְהַכַּוָּנָה עַל מַה שֶּׁאָנוּ נוֹהֲגִין לִשְׁלֹחַ עַל יְדֵי הַתִּינוֹקוֹת מָעוֹת שֶׁל רֹאשׁ חֹדֶשׁ לְרַבָּן וְאֵין לְבַטֵּל הַמִּנְהָג. עַד כָּאן: (ב) **בִּסְעוּדַת רֹאשׁ חֹדֶשׁ.** נִרְאֶה דְּמַה שֶּׁמַּרְבֶּה בִּסְעוּדָה בַּיּוֹם לִכְבוֹד רֹאשׁ חֹדֶשׁ דַּי, (ג) וְאֵין צָרִיךְ לְהַרְבּוֹת גַּם בַּלַּיְלָה. כָּתְבוּ (ד) הָאַחֲרוֹנִים דְּהַמְדַקְדְּקִים נוֹהֲגִים כְּשֶׁחָל רֹאשׁ חֹדֶשׁ בַּחֹל עוֹשִׂים מַאֲכָל אֶחָד יוֹתֵר מִבְּכָל הַיָּמִים לִכְבוֹד רֹאשׁ חֹדֶשׁ, וּכְשֶׁחָל בְּשַׁבָּת עוֹשִׂים מַאֲכָל אֶחָד יוֹתֵר (ה) מִמַּה שֶּׁנּוֹהֲגִים בְּכָל הַשַּׁבָּתוֹת, כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה נִכָּר כָּבוֹד שֶׁל רֹאשׁ חֹדֶשׁ. וְעַיֵּן בְּמָגֵן אַבְרָהָם (סק״א) שֶׁהֶאֱרִיךְ בְּדִינֵי בִּרְכַּת הַמָּזוֹן שֶׁל רֹאשׁ חֹדֶשׁ, וּכְבָר הֵבֵאתִי מִקְצָת דְּבָרָיו לְעֵיל בְּסוֹף סִימָן קפ״ח בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (ס״ק לג) וּמִקְצָת דְּבָרָיו הֶעְתַּקְתִּי לְקַמָּן בְּסִימָן תכ״ד בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (סק״ב) כִּי שָׁם מְקוֹמוֹ:

שַׁעַר הַצִּיּוּן

ה (ט) טַ״ז (סק״ד) בְּשֵׁם הַגָּהַת מַיְמוֹנִי (תענית פ״א אות ט):

א (ח) בְּאוֹר זָרוּעַ הִלְכוֹת רֹאשׁ חֹדֶשׁ (סי׳ תנג). וּמַשְׁמַע דִּלְכַתְּחִלָּה טוֹב יוֹתֵר שֶׁיֹּאכַל פַּת לְשֵׁם סְעוּדַת רֹאשׁ חֹדֶשׁ, וְכֵן כָּתַב הַפְּרִי חָדָשׁ וְעַיֵּן בִּפְרִי מְגָדִים (א״א סק״א): (ג) וּבְמָגֵן אַבְרָהָם (סק״א) מַשְׁמַע שֶׁהָיָה לוֹ הַגִּרְסָא בַּטּוּר, מַה שֶּׁהַתִּינוֹקוֹת מוֹלִיכִין לְבֵית רַבָּן בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ. וּבֶאֱמֶת לֹא מָצָאתִי גִּרְסָא זוֹ בְּשׁוּם מָקוֹם, עַיֵּן מְקוֹר הַדְּבָרִים בְּאוֹר זָרוּעַ (שם) וּבְרוֹקֵחַ וּבִפְסִיקְתָּא דְּרַב כַּהֲנָא (פכ״ז ב׳) בְּפָרָשָׁה ׳וּלְקַחְתֶּם לָכֶם׳, וּמָצָאתִי בַּמְבָאֵר לַפְּסִיקְתָּא שֶׁתָּמַהּ גַּם כֵּן עָלָיו: (ג) כֵּן מַשְׁמַע מִמָּגֵן אַבְרָהָם (שם) בְּמַה שֶּׁנָּתַן עֵצָה לָצֵאת דַּעַת הַיְרוּשַׁלְמִי, עַיֵּן שָׁם: (ד) שִׁיּוּרֵי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה וְאֵלִיָּה רַבָּה (סק״א) וְחַיֵּי אָדָם (כלל קי״ח ס״ב). וְלֹא הֶעְתַּקְתִּי עֲצַת מָגֵן אַבְרָהָם (שם) שֶׁכָּתַב, דִּכְשֶׁחָל רֹאשׁ חֹדֶשׁ בְּשַׁבָּת לְהַמְשִׁיךְ סְעוּדָה שְׁלִישִׁית עַד הַלַּיְלָה וּבָזֶה יִהְיֶה נִכָּר שֶׁהוּא לִכְבוֹד רֹאשׁ חֹדֶשׁ, גַּם זֶה אֵין הֶכֵּר כָּל כָּךְ בְּיָמֵינוּ, דִּבְלָאו הָכִי נוֹהֲגִים גַּם כֵּן לְהַמְשִׁיךְ כֵּן, וְכֵן הַחַיֵּי אָדָם לֹא הֶעְתִּיק דִּבְרֵי מָגֵן אַבְרָהָם בָּזֶה: (ה) **וְהִנֵּה לְפִי דַּעַת הַיְרוּשַׁלְמִי** (מגילה פ״א ה״ד) **שֶׁהוּבָא בְּמָגֵן אַבְרָהָם** (שם), **אַף אִם לֹא עָשָׂה מַאֲכָל יָתֵר בְּשַׁבָּת יָכוֹל לְקַיֵּם זֶה בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת, שֶׁיַּרְבֶּה בִּסְעוּדַת מְלַוֵּה מַלְכָּא לִכְבוֹד רֹאשׁ חֹדֶשׁ הֶעָבַר** [סִדּוּר יַעְבֵּ״ץ]:

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah